

Tweede Wereldoorlog herinneringscentra, oorlogsbegraafplaatsen en – musea in Nederland, 2021 bezoekersaantallen 2019

Vanwege Covid zijn de bezoekersaantallen van 2020 en 2021 niet representatief.

Waar cijfers voor 2019 (nog) niet gevonden konden worden, zijn [de bezoekersaantallen voor 2012](#) uit Erik Somers' proefschrift *De oorlog in het museum* (2014) gebruikt. Deze getallen zijn gevolgd door een vraagteken.

Second World War memorial centres, war cemeteries and museums in the Netherlands, 2021 number of visitors 2019

Due to Covid, the visitor numbers for 2020 and 2021 are not representative.

Where figures for 2019 could not (yet) be found, [the visitor numbers for 2012](#) from Erik Somers's dissertation *De oorlog in het museum* (2014) have been used. These figures are followed by a question mark.

Totaal bezoekers: ruim 3,3 miljoen (and counting)

Exclusief deelnemers aan 4 mei herdenkingen en groot gedeelte van bezoekers van de vele oorlogsbegraafplaatsen en oorlogsgraven.

Samenstelling Bart FM Droog, 25 oktober 2021 (eerste versie 08-10-2021)

Index (tekst in blauw is aanklikbaar)

[Stichting Koninklijke Defensiemusea](#) – blz 2

[Herinneringscentra \(met museum\)](#) -blz 2

[Oorlogsbegraafplaatsen zonder herinneringscentrum](#) – blz 3

[Onafhankelijke WO2-musea](#) – blz 4

[Hors concours](#) – blz 9

[Hoofdbronnen](#) – blz 10

[Eindnoten](#) – blz. 11

Stichting Koninklijke Defensiemusea¹

Royal Defense Musea Foundation

Nationaal Militair Museum, Soesterberg (UT): 266.948

Opende in 2014 / Opened in 2014.

<https://www.nmm.nl/nl/>

Marinemuseum, Den Helder (NH): 90.481

<https://www.marinemuseum.nl/>

Mariniersmuseum, Rotterdam (ZH): 20.585

<https://www.mariniersmuseum.nl/>

Marechauseemuseum, Buren (Gld) 20.208

<https://www.marechauseemuseum.nl/>

Subtotaal: 398.222

Herinneringscentra (met museum)

Memorial centres (with museum)

Anne Frankhuis, Amsterdam (NH): 1.300.000² (1.152.700 in 2012)³

<https://www.annefrank.org/nl/museum/>

Gedachtenisruimte, Putten (Gld): ?

<https://www.oktober44.nl/gedachtenisruimte>

Gedenkplaats Haaren, Haaren (NB): ?⁴

<http://gedenkplaats-haaren.nl/>

Herinneringscentrum Kamp Westerbork, Hooghalen (Dr): 168.000 (128.844)⁵

<https://kampwesterbork.nl/>

(plus een geschat aantal van 175.000 bezoekers kampterrein / plus an estimated 175,000 visitors to the camp site)⁶

Hollandse Schouwburg, Amsterdam: 73.434⁷ (43.466)⁸

<https://jck.nl/nl/hs>

Indisch Herinneringscentrum Den Haag, Den Haag (ZH): 43.754⁹

<https://www.indischherinneringscentrum.nl/>

Informatiecentrum Canadese Begraafplaats Holten (Ov): ca. 28.000¹⁰

<https://www.canadesebegraafplaatsholten.nl/>

<https://www.cwgc.org/visit-us/find-cemeteries-memorials/cemetery-details/2020600/holten%20canadian%20war%20cemetery/>

Militair Ereveld Grebbeberg, Rhenen (Ut): ?

<https://oorlogsgravenstichting.nl/begraafplaats/301/militair-ereveld-grebbeberg-te-rhenen>

Nationaal Monument Kamp Amersfoort, Leusden (Ut): ca. 30.000¹¹

<https://www.kampamersfoort.nl/>

Nationaal Monument Kamp Vught, Vught (NB): 72.738¹² (60.231)¹³

<https://www.nmkampvught.nl/>

Nationaal Monument Oranjehotel, Scheveningen (ZH): 12.000¹⁴

<https://www.oranjehotel.org/>

Subtotaal: 1.684.172

Oorlogsbegraafplaatsen zonder herinneringscentrum War cemeteries without memorial centres

Amerikaanse begraafplaats Margraten (L): 250.000¹⁵

Netherlands American Cemetery and Memorial

[bezoekerscentrum in aanbouw, gereed ca. 2022 / memorial centre to be opened in 2022]¹⁶

<https://www.abmc.gov/Netherlands>

<https://www.fieldsofhonor-database.com/index.php/en/margraten-2>

Belgische Erebegraafplaats, Willemstad (N.B): ?

https://bel-memorial.org/cities/abroad/pays-bas/willemstad/willemstad_belg_erekerkhof.htm

Commonwealth War Graves Commission grafvelden (ex. Holten): ?

<https://www.cwgc.org/>

Duitse Militair Begraafplaats Ysselsteyn (L): 25.000¹⁷

<https://www.joc-ysselsteyn.eu/nl/duitse-oorlogsbegraafplaats-ysselsteyn/>

<https://nl.findagrave.com/cemetery/2346270/deutscher-soldatenfriedhof-ysselsteyn>

Eerebegraafplaats Bloemendaal, Overveen (NH): ruim 3000¹⁸

<https://www.eerebegraafplaatsbloemendaal.eu/>

<https://oorlogsgravenstichting.nl/begraafplaats/423/eerebegraafplaats-bloemendaal-te-overveen>

Franse Oorlogsbegraafplaats Kapelle (ZL): ?

<https://oorlogsgravenstichting.nl/begraafplaats/11527/frans-militair-ereveld-te-kapelle>

Georgische Erebegraafplaats Loladze, Den Burg (Texel, NH): ?

<https://www.4en5mei.nl/oorlogsmonumenten/zoeken/1026/oudeschild-georgische-begraafplaats-loladse>

Nationaal Ereveld Loenen (Gld): ?

<https://oorlogsgravenstichting.nl/nationaal-ereveld-loenen>

Nationaal Holocaust Namenmonument, Amsterdam (NH): –

Opende op 19 september 2021 / Opened September 19, 2021

<https://www.holocaustnamenmonument.nl/>

Pools Militair Ereveld Ettensebaan, Breda: ?

<https://oorlogsgravenstichting.nl/begraafplaats/11524/pools-militair-ereveld-ettensebaan-te-breda>

Sovjet Ereveld, Amersfoort (Ut): 15.000¹⁹

<https://sovjet-ereveld.nl/>

Subtotaal: minimaal 299.400

Onafhankelijke WO2-musea Independent WW2 musea

Airbornemuseum, Oosterbeek (Gld): 155.000²⁰

<https://www.airbornemuseum.nl/>

Arnhems Oorlogsmuseum, Arnhem (Gld): 8.000?²¹

<https://www.arnhemsoorlogsmuseum.com/>

Artilleriemuseum, 't Harde (Gld): 7626²²

<https://www.nederlandsartilleriemuseum.nl/>

Atlantikwall Centrum, Huisduinen (NH): ?²³

<https://atlantikwallcentrum.nl/>

Atlantikwall Museum Noordwijk (ZH): 8400²⁴

<https://atlantikwall.nl/>

Atlantikwall Museum Scheveningen (ZH): 12.000 (2017)²⁵

<https://www.atlantikwallmuseum.nl/>

AVOG Crashmuseum 1940-1945, Lievelede (Gld): 750?²⁶

<https://www.crashmuseum.nl/>

Betuws Oorlogsmuseum "The Island", Heteren (Gld): ca. 550?²⁷

<https://betuwsoorlogsmuseum.nl/>

Bezoekerscentrum Vliegveld Valkenburg, Valkenburg (Z.H.): min. 325²⁸

<https://vliegveldvalkenburg.nl/centrum/>

Biberbunker, Oostvoorne (ZH): 1620²⁹

<https://www.biberbunker.nl/>

Bunkermuseum Ameland, Hollum (Fr): ca. 8500³⁰

<https://www.atlantikwall-wadden.nl/nl/bezoek/ameland>

Bunkermuseum IJmuiden, IJmuiden (NH): 1941³¹

<https://bunkermuseum.nl/>

Bunkermuseum Jansje Schong, Egmond (NH): 2858³²

<https://www.egmond4045.nl/>

Bunkermuseum Schlei, Schiermonnikoog (Fr): 5577?³³

<https://bunkermuseum.wordpress.com/>

Bunker Museum Terschelling, West-Terschelling (Fr.): ?

<https://bunkersterschelling.nl/>

Bunkermuseum, Vlissingen / Zoutelande (ZL): 13.998³⁴

<https://www.bunkerbehoud.com/>

Bevrijdingsmuseum Zeeland, Nieuwdorp (ZL): 28.015³⁵

<https://bevrijdingsmuseumzeeland.nl/>

Cavaleriemuseum, Amersfoort (Ut): ?

<https://www.cavaleriemuseum.nl/>

Collectie '40-'45, Beekbergen (Gld): 1600?³⁶

<http://www.collectie4045.nl/>

Collectie Oldebroek 40/45 en omstreken, Wezep (Gld): ?

<http://www.oldebroek4045.nl/>

Corrie ten Boom Huis, Haarlem (NH): ca. 30.000³⁷

<https://www.corrietenboom.com/>

Crash Luchtoorlog- en Verzetsmuseum '40-'45, Aalsmeerderbrug (NH): 4.073³⁸

<https://www.crash40-45.nl/>

De jaren 1940-1945. De Jaren Nederlands-Indië, Loon op Zand (NB): ca. 800³⁹

<https://heemkundekringloonoptsandt.nl/activiteiten/museum-40-45/>

Expositie '40-'45 Blitterswijck (L): ?

<https://rooynet.nl/expositie4045>

Expositie Glider Collection Wolfheze (Gld): 1000?⁴⁰

<https://glidermuseum.nl/>

Expositie Luchtoorlog 1939-1945, Nederweert (L): 3500?⁴¹

<https://luchtoorlog-1939-1945.nl/category/collectie/>

Eyewitness WO2, Beek (L): < 10.000⁴²

<https://www.eyewitnesswo2.nl/>

Fort bij Spijkerboor, Westbeemster (NH): ?

<https://www.natuurmonumenten.nl/natuurgebieden/fort-bij-spijkerboor/monument/fort-bij-spijkerboor>

Fort Rammekens, Ritthem (ZL): ca 4.000⁴³

<http://www.fortrammekens.nl/>

Geniemuseum, Vught (NB): 3907⁴⁴

<https://www.geniemuseum.nl/>

Geronimo Museum, De Eerdse Molen, Eerde (NB): ?⁴⁵

<https://www.eerdsemolen.nl/>

Graafs Kazematten Museum, Grave (NB): 1750?⁴⁶

<http://www.graafskazemattenmuseum.nl/>

Historische Collectie Grondgebonden Luchtverdediging, Vredepeel (L): ?

<https://www.hcglvd.nl/>

Historische Collectie Korps Commandotroepen, Roosendal (NB): ?

<https://www.korpscommandotroepen.nl/stichting/traditie/historische-collectie/>

Historische Collectie Korps Nationale Reserve, Harskamp (Gld): 1155⁴⁷

<https://www.hc-korpsnationalereserve.nl/>

Historische Verzameling Regiment Van Heutsz, Arnhem (Gld): ?

<https://www.nlveteraneninstituut.nl/locaties/historische-verzameling-regiment-van-heutsz/>

Informatiecentrum De Polen van Driel, Driel (Gld): > 5000⁴⁸

<https://www.driel-polen.nl/nl/informatiecentrum/>

Kazemattenmuseum, Kornwerderzand (Fr): 18.551⁴⁹

<https://www.kazemattenmuseum.nl/>

Luchtoorlogmuseum Fort Veldhuis, Heemskerk (NH): 4300?⁵⁰

<https://www.stellingvanamsterdam.nl/nl/ontdek/aanval-en-verdediging/luchtoorlogmuseum-fort-bij-veldhuis>

waarin actief: Stichting Aircraft Recovery Group 1940-1945;

<https://stichting.moment.online/stichting-aircraft-recovery-group-1940-1945>

Luchtoorlogmuseum Icarus et Mars, Assendelft (NH): 1167?⁵¹

<https://www.icarusetmars.com/>

Luchtvaart en oorlogsmuseum Texel, De Cocksdorp (Texel, NH): 12.051⁵²

<https://www.lomt.nl/>

Maaskant '44. Streekmuseum 1939-1945, Grevenbicht (L): 302?⁵³

<http://www.oorlogsmuseum.eu/>

Maczek Memorial Museum, Breda (NB): – (eerst in 2020 geopend)

<https://www.maczekmemorial.nl/>

Memorial 40-45 Museum, Aldeboarn (Fr): ?

<https://www.tracesofwar.nl/sights/93649/Memorial-Museum-40-45-Aldeboarn.htm>

Memory Vrijheidsmuseum, Nijverdal (Ov): 18.000 (2018)⁵⁴

<https://memorymuseum.nl/>

Militair Historisch Museum Achtmaal (NB): ?

<http://www.militairhistorischmuseumachtmaal.nl/>

Mobilisatiemuseum “Weest op uw hoede”, Prinsenbeek (NB): 426⁵⁵

<https://weestopuwhoede.nl/>

Museum 1940-1945, Dordrecht (ZH): 2.986⁵⁶
<https://www.museum19401945.nl/>

Museum '40-'45, Kolham (Gr): 500?⁵⁷
<https://www.tracesofwar.nl/sights/269/Museum-40-45.htm>

Museum '40-'45 “De Maurits”, Doesburg: 100⁵⁸
<https://www.facebook.com/demaauritsdoesburg/>

Museum Alkmaar '40-'45: ?
<https://www.museumalkmaar40-45.nl/>

Museum Bevrijdende Vleugels, Best (NB): 42.000⁵⁹
<https://www.bevrijdendevleugels.nl/>

Museum Bronbeek, Arnhem (Gld): 25.770?⁶⁰
<http://museumbronbeek.nl/>

Museum “De Bewogen Jaren 1939-1950”, Hooge Mierde (NB): 2.100?⁶¹
<http://www.museumdebewogenjaren.nl/>

Museum de Casteelse Poort (met zaal 40-45), Wageningen (Gld): 7012⁶²
<https://www.casteelsepoort.nl/>

Museum Deelen (vliegbasis), Deelen (Gld): >3.000⁶³
<https://www.museumdeelen.nl/>

Museum Engelandvaarders, Noordwijk aan Zee (ZH): 12.000⁶⁴
<https://www.museumengelandvaarders.nl/>

Museum Ergens in Nederland 1939-1945, Emmen (Dr): 707⁶⁵
<https://www.ergensinnederland1939-1945.nl/>

Museum Garde Regiment Grenadiers en Jagers, Arnhem (Gld): ?
<https://www.verenigingveteranengrenadiersenjagers.nl/Museum>

Museum Grebbelinie in het Vizier, Woudenberg/Scherpenzeel (Ut): ?
<https://www.grebbelinieinhetvizier.nl/>

Museum History Revives, 't Harde (Gld): ca. 50⁶⁶
<https://www.sindorf.nl/collectors/museum-history-revives/108/158/>

Museum Korps Rijdende Artillerie, 't Harde (Gld): ?
<https://www.korpsrijdendeartillerie.nl/museum>

Museum Militaire Traditie, Driebergen (Ut): ca. 500⁶⁷
<https://www.museummilitairetraditie.nl/>

Museum Oorlog in de Peel, Melderslo (L): 400?⁶⁸
<http://oorlogindepeel.nl/>

Museum Oorlogshistorie 1940-1945, Midwolda (Gr): 100?⁶⁹
<https://www.tracesofwar.nl/sights/28264/Museum-Oorlogshistorie-1940---1945.htm>

Museum Remember September 1944, Mook (L): ?
<http://www.rememberseptember1944.nl/>

Museum Regiment Stoottroepen, Assen (Dr): 1532?⁷⁰
<https://www.hcrspb.nl/>

Museum Regiment Wielrijders, Vught (NB): ?
<https://www.fortisabellakazerne.nl/>

Museumschool (v/h Oorlogs (etc.) Johannes Post), Ridderkerk: 5000?⁷¹
<https://www.museumschool.nl/>

Museum van postzegel tot tank, Groeningen (NB): ?
<http://www.vanpostzegeltottank.nl/>

Nationaal Holocaust Museum in Oprichting, Amsterdam (NH): 67.235⁷²
<https://jck.nl/nhm>

Nationaal Onderduikmuseum, Aalten (Gld): < 30.000⁷³
<https://nationaleonderduikmuseum.nl/>

Nederlands Militair Kustverdedigingsmuseum, Hoek van Holland (ZH): ?
<https://www.forthvh.nl/nmk-museum/>

Oorlogscollectie 40-45 Aalten (Gld): ?
<https://www.aalten40-45.nl/museum/>

Oorlogsmuseum Gdynia, Axel (ZL): 12.474⁷⁴
<https://www.oorlogsmuseumgdynia.nl/>

Oorlogsmuseum Medemblik (NH): 2.500⁷⁵
<https://www.educatiefwo2centrum.nl/>

Oorlogsmuseum Middelstum (Gr): 800⁷⁶
<https://www.oorlogsmuseummiddelstum.com/>
<https://reportersonline.nl/oorlogsmuseum-middelstum-vernieuwd-een-impressie/>

Oorlogsmuseum Niemandslaan, Gendt (Gld): 6.500⁷⁷
<https://www.museumniemandslaan.nl/>

Oorlogsmuseum Ossendrecht (NB): 1.200⁷⁸
<http://www.oorlogsmuseumossendrecht.nl/>

Oorlogsmuseum Overloon, Overloon (NB): 132.400⁷⁹
<https://www.oorlogsmuseum.nl/>

Oorlogsmuseum Switchback, Oostburg (ZL): 470⁸⁰
<https://museumswitchback.nl/>

Oorlogsmuseum Veen (NB): –
Opende op 29 februari 2020.
<http://oorlogsmuseumveen.nl/>

Oorlogsmuseum Vitality, aka. Memorial 40-45, Kapelle (ZL): 9.648⁸¹
<https://www.memorial4045kapelle.nl/>

Polderhuis, Westkapelle (ZL): 40.150⁸²
<https://www.polderhuiswestkapelle.nl/>

Regimentsverzameling Brigade en Garde Prinses Irene, Oirschot (NB): 3500⁸³
<https://www.fuseliers.nl/regimentsverzameling/>

Regionaal Museum 1940-1945, Schagen (NH): 2750⁸⁴
<https://oorlogsmuseumschagen.nl/>

Roerdriehoek Museum, Montfort (L): 150⁸⁵
<https://www.facebook.com/HetRoerdriehoekMuseum/>

Sky of Hope WO2 & Vliegeniersmuseum, Vuren (Gld): ?
<https://www.egvl.nl/>

Titus Brandsma Museum, Bolsward: 1.744⁸⁶
<http://www.titusbrandsmamuseum.nl/>

Twents Oorlogsmuseum, Vriezenveen (Ov): 940⁸⁷
<http://www.oorlogsmuseumvriezenveen.nl/>

Verzetsmuseum, Amsterdam (NH): 113.000⁸⁸ (61.086)⁸⁹
<https://www.verzetsmuseum.org/>

Vestingmuseum, Naarden (NH): 21.542⁹⁰
<https://www.vestingmuseum.nl/>

Victory Museum, Grootegast (Gr): ?
<https://www.museumpleingrootegast.nl/victory-museum/>

Vrijheidsmuseum, Groesbeek (Gld): < 70.000⁹¹ (33.178)⁹²

Heette in 2012 Nationaal Bevrijdingsmuseum 1944-1945.

<https://vrijheidsmuseum.nl/>

Waterliniemuseum Bunnik, Bunnik (Ut): ?

<https://waterliniemuseum.nl/>

Subtotaal: 1.001.556

Hors concours

Grote musea met relatief kleine WO2 collectie. Bezoekers niet meegeteld omdat onduidelijk is hoeveel van deze bezoekers voor WO2-tentoonstellingen komen.

Large museums with relatively small WW2 collections. Visitors not counted because it is unclear how many of these visitors come for WW2 exhibitions.

Fries Verzetsmuseum – in zaal Fries Museum, Leeuwarden (Fr): 145.554⁹³

Vermoedelijk bezoekt maar een relatief klein deel van de bezoekers de zalen waarin de verzetscollectie is ondergebracht.

<https://www.friesverzetsmuseum.nl/>

Luchtvaartmuseum Aviodrome, Lelystad (FL): 162.000⁹⁴

<https://www.aviodrome.nl/>

Maritiem Museum, Rotterdam (ZH): ca. 130.000⁹⁵

<https://www.maritiemmuseum.nl/>

Museon, met WO-2 afdeling, Den Haag (ZH): 186.650⁹⁶

<https://www.museon.nl/>

Museum Rotterdam (met speciale WO2-afdeling): 75.000⁹⁷

<https://museumrotterdam.nl/>

Museum Vlaardingen (ZH): 12.310⁹⁸

Bijzondere collectie WO2, plus online tentoonstelling 80 jaar Geuzenverzet.

<https://www.museumvlaardingen.nl/>

<https://www.museumvlaardingen.nl/tentoonstellingen/80-jaar-geuzen>

Rijksmuseum Amsterdam (div. oorlogen): 2.700.000⁹⁹

<https://www.rijksmuseum.nl/>

Scheepvaartmuseum, Amsterdam (NH): 310.609¹⁰⁰

<https://www.hetscheepvaartmuseum.nl/>

Zeeuws Maritiem muZEEum, Vlissingen (met WO2-afdeling): 46.238¹⁰¹

Ca. 10.000 voor WO2-expo.

<https://www.muzeem.nl/>

Hoofdbronnen / Main sources

Oorlogsmusea Benelux, Traces of War, Badhoevedorp.

<https://www.tracesofwar.nl/themes/89/Oorlogsmusea-in-de-Benelux.htm>

Stichting Musea en Herinneringscentra 40-45, [s.a.]

<https://smh40-45.nl/organisatie/>

E.L.M. Somers. De oorlog in het museum. Herinnering en verbeelding. Proefschrift. Universiteit van Amsterdam, 2014.

[https://dare.uva.nl/personal/pure/nl/publications/de-oorlog-in-het-museum-herinnering-en-verbeelding\(a76881f6-67d2-44bf-9801-51b09f2c91eb\).html](https://dare.uva.nl/personal/pure/nl/publications/de-oorlog-in-het-museum-herinnering-en-verbeelding(a76881f6-67d2-44bf-9801-51b09f2c91eb).html)

Met dank aan Gaston Vrolings

- 1 Stichting Koninklijke Defensiemusea. Jaarverslag 2019. <https://assets.defensiemusea.nl/app/uploads/2020/10/Jaarverslag-2019-Stichting-Koninklijke-Defensiemusea.pdf>
- 2 Anne Frank Stichting. Jaarverslag 2020. <https://www.annefrank.org/nl/over-ons/jaarverslag-2020/anne-frank-jaarverslag-2020/>
- 3 Bezoekerscijfer 2012, vermeld in: E.L.M. Somers. De oorlog in het museum. Herinnering en verbeelding. Proefschrift. Universiteit van Amsterdam, 2014, blz. 398.
- 4 Door brand in gebouw "Haarendael", vestigingsplaats van de Gedenkplaats Haaren, sinds 31 augustus 2019 gesloten. Meeste inventaris is bewaard gebleven. Mededeling Lies-Pijnenburg-Smolters, Gedenkplaats Haaren, e-mail 11-10-2021.
- 5 Bezoekerscijfer 2012, E.L.M. Somers, blz 378.
- 6 Jaarverslag Herinneringscentrum Kamp Westerbork 2019, blz. 21. "Naar schatting bezochten 340.000 mensen het kampterrein"; https://kampwesterbork.nl/images/Documenten/JAARVERSLAG_2019.pdf
- 7 Jaarverslag Joods Cultureel Kwartier 2019. <https://drive.google.com/file/d/1OhtZ4O8XEiPATp23qj2bjXOOe0mfR3xu/view>
- 8 Bezoekerscijfer 2012, E.L.M. Somers, blz 399.
- 9 Stichting Indisch Herinneringscentrum Jaarverslag 2019.
- 10 Jan van de Kastele. BN/De stem, 12-03-2018, <https://www.bndestem.nl/bergen-op-zoom/snel-duidelijkheid-over-bezoekerscentrum-bij-bergse-oorlogsbegraafplaatsen-a800008f/>
- 11 Kamp Amersfoort, Jaarverslag 2020, blz. 4. <https://www.kampamersfoort.nl/wp-content/uploads/2021/07/2020.pdf>
- 12 Nationaal Monument Kamp Vught. Jaarverslag 2020. https://www.nmkampvught.nl/media/r3ynnvsx/jaarverslag-2020_online-bestand-mei-2021.pdf
- 13 Bezoekerscijfer 2012, E.L.M. Somers, blz 427.
- 14 Monitor toerisme 2019. Gemeente Den Haag, 2020, blz. 34; https://denhaag.raadsinformatie.nl/document/9968343/1/RIS308252_Bijlage_2
- 15 Stichting Adoptie Graven Amerikaanse Begraafplaats Margraten, <https://www.adoptiegraven-margraten.nl/en/general-information/> [gezien 10-10-2021]
Deborah Paren. Recordaantal bezoekers Liberation Concert Margraten. 1Limburg, Maastricht, 16-09-2019. <https://www.1limburg.nl/recordaantal-bezoekers-liberation-concert-margraten>
- 16 Stephanie Roberts. Bezoekerscentrum Margraten: 'Taak verhalen te vertellen'. 1Limburg, Maastricht, 10-05-2021. <https://www.1limburg.nl/bezoekerscentrum-margraten-taak-verhalen-te-vertellen>
- 17 Neues Besucherzentrum für Kriegsgräberstätte Ysselsteyn. NRZ, Essen, 18-06-2019. <https://www.nrz.de/staedte/kleve-und-umland/neues-besucherzentrum-fuer-kriegsgraeberstaette-ysselsteyn-id226212695.html>
- 18 Opgave Henk van den Bos, directeur Eerebegraafplaats Bloemendaal, e-mail 11-10-2021.
- 19 Opgave Remco Reiding, directeur Stichting Sovjet Ereveld, e-mail 09-10-2021.
- 20 Airbornemuseum. Persbericht 03-01-2020. <https://www.airbornemuseum.nl/persbericht-in-2019-voor-het-derde-jaar-op-rij-bezoekersrecord>
- 21 Bezoekerscijfer 2012, Somers, blz. 382.
- 22 Jaarverslag 2019 Stichting Nederlands Artilleriemuseum, blz. 9. <https://www.nederlandsartilleriemuseum.nl/wp-content/uploads/2020/08/Jaarverslag-2019-Stichting-Nederlands-Artilleriemuseum-Sietske-Koelink.docx>
- 23 Bestaat sinds 24 mei 2019, <https://www.denhelder.online/huisduinen/atlantikwall-centrum>
- 24 Opgave museum, , <https://atlantikwall.nl/>
- 25 Stichting Atlantikwall Museum Scheveningen Jaarverslag 2017. <https://www.atlantikwallmuseum.nl/docs/nl/jaarverslag-2017.pdf>
- 26 Bezoekerscijfer 2012, Somers, blz. 390.
- 27 Bezoekerscijfer 2012, Somers, blz. 389.
- 28 Opgave Stichting Historie Vliegveld Valkenburg., 15 september 2019, <https://vliegveldvalkenburg.nl/nieuws/>
- 29 Stichting Biberbunker. Jaarverslag 2020. <https://docplayer.nl/214315309-Oostvoorne-jaarverslag-2020-stichting-biberbunker-kvknr.html>
- 30 Opgave museum, <https://www.collectieameland.nl/musea/bunkermuseum>
- 31 Stichting WN2000. Jaarverslag 2019, blz. 6; <http://www.bunkermuseum.nl/nwsite/wp-content/downloads/jaarverslag%202019%20museum.pdf>
- 32 Opgave Stichting Egmond '40-'45, e-mail 08-10-2021.
- 33 Bezoekerscijfer 2012, Somers, blz. 373.
- 34 Bezoekerscijfers Zeeuwse musea 2015-2019. Erfgoed Zeeland, 2020. <https://www.erfgoedzeeland.nl/media/1862/bezoekcijfers-zeeuwse-musea-2015-2019.pdf>
- 35 Bezoekerscijfers Zeeuwse musea 2015-2019. Erfgoed Zeeland, 2020.
- 36 Bezoekerscijfer 2012, Somers, blz. 383-384.
- 37 Eigen opgave museum, <https://www.corrietenboom.com/nl/bezoekersinfo/nieuws/corrie-ten-boomhuis-weer-gesloten>

- 38 Crash Luchtoorlog- en Verzetsmuseum '40-'45. Jaarverslag 2019. Blz. 41.
- 39 Opgave Frans van Vennrooij, "De jaren 1940-1945", e-mail 12-10-2021.
- 40 Bezoekerscijfer 2012, Somers, blz. 392.
- 41 Bezoekerscijfer 2012, Somers, blz. 431.
- 42 Erwin Schmidt. Bezwaren uitbreiding museum Beek ongegrond. *De Limburger*, Sittard, 28-02-2018; https://www.limburger.nl/cnt/dmf20180228_00056779
- 43 Opgave beheerder, e-mail 07-10-2021.
- 44 Stichting De Historische Genie Verzameling Jaarverslag 2019 Blz. 24,
- 45 Bezoekerscijfer 2012, 379.
- 46 Bezoekerscijfer 2012, Somers, blz. 387.
- 47 Nieuwsbrief Stichting Historische Collectie Korps Nationale Reserve, nummer 37, december 2019, blz. 1. <https://www.hc-korpsnationalereserve.nl/wp-content/uploads/2019/12/Nieuwsbrief-nummer-37-december-2019.pdf>
- 48 Lex Halsema. De nieuwe Polen van Driel Wandeltocht trekt internationale jas aan: 'Steeds meer buitenlanders weten weg naar Driel te vinden'. *De Gelderlander*, Arnhem, 11-09-2021. <https://www.gelderlander.nl/overbetuwe/de-nieuwe-polen-van-driel-wandeltocht-trekt-internationale-jas-aan-steeds-meer-buitenlanders-weten-weg-naar-driel-te-vinden~a0da7e29/>
- 49 KWZ Magazine, Kazemattenmuseum, maart 2020, blz. 7; <https://www.kazemattenmuseum.nl/wp-content/uploads/2020/03/Magazine-KAZEMATTEN-2020-definitief.pdf>
- 50 Bezoekerscijfer 2012, Somers, blz.. 402.
- 51 Bezoekerscijfer 2012, Somers, blz.. 400-401.
- 52 Jaarverslag 2019 van Stichting Luchtvaartmuseum Texel. https://cdn.geef.nl/jaarverslag/document/1589382170_2019-definitief-jaarverslag-dd-20200511.pdf
- 53 Bezoekerscijfer 2012, Somers, blz. 429.
- 54 Bezoekerscijfer 2018, opgave Gerrit Wermink, Memory Vrijheidsmuseum, e-mail 17-10-2021 Was in 2019 wegens verbouwing alleen in november-december geopend.
- 55 Stichting Weest op uw Hoede. Jaarverslag 2019, <http://weestopuwhoede.nl/wp-content/uploads/2020/01/Jaarverslag-2019.pdf>
- 56 Stichting Museum 1940-1945. Jaarverslag 2019. <https://www.museum19401945.nl/Jaarverslag-2019#:~:text=In%202019%20mochten%20wij%2013,2019%20waren%20dat%20er%202.986.>
- 57 Ca 2019 verhuisd van Harkstede naar Kolham. Bezoekerscijfer 2012, vermeld in: E.L.M. Somers. *De oorlog in het museum. Herinnering en verbeelding*. Proefschrift. Universiteit van Amsterdam, 2014, blz. 375.
- 58 Opgave eigenaar museum per Facebookchat, 07-10-2021.
- 59 Tonnie Vossen. Activiteiten rond 75 jaar bevrijding trekken veel bezoekers ook onder jongeren. *Omroep Brabant*, 16-01-2020, <https://www.omroepbrabant.nl/nieuws/3138472/activiteiten-rond-75-jaar-bevrijding-trekken-veel-bezoekers-ook-onder-jongeren>
- 60 Bezoekerscijfer 2012, Somers, blz. 383.
- 61 Bezoekerscijfer 2012, Somers, blz. 423.
- 62 Zaal 40-45 maakt integraal onderdeel uit van het museum en wordt in principe door alle bezoekers bezocht. Tanja Ledoux, *Museum De Casteelse Poort*, citerend uit Jaarverslag 2019. E-mail 08-10-2021.
- 63 Museum Vliegbasis Deelen, Jaarplan 2019. [https:// gelderland.stateninformatie.nl/document/7257314/3/BOC%20-%20Jaarplan%202019%20van%20Museum%20Vliegbasis%20Deelen%20%28PS2019-42%29#:~:text=Het%20totale%20aantal%20bezoekers%20bedroeg%203030%20personen.&text=Het%20museum%20is%20een%20initiatief,Museum%20Vliegbasis%20Deelen%20\(KvK%20nr.](https:// gelderland.stateninformatie.nl/document/7257314/3/BOC%20-%20Jaarplan%202019%20van%20Museum%20Vliegbasis%20Deelen%20%28PS2019-42%29#:~:text=Het%20totale%20aantal%20bezoekers%20bedroeg%203030%20personen.&text=Het%20museum%20is%20een%20initiatief,Museum%20Vliegbasis%20Deelen%20(KvK%20nr.)
- 64 Stichting Museum Engelandvaarders Noordwijk. Jaarverslag 2019. <https://www.museumengelandvaarders.nl/wp-content/uploads/2020/08/Jaarverslag-2019-Museum-Engelandvaarders-final.pdf>
- 65 Opgave museumdirecteur Erik Zwiggelaar, e-mail aan Bart FM Droog, 06-10-2021.
- 66 Opgave eigenaar, telefonisch 07-10-2021.
- 67 Mark van der Wel. *Museum Militaire Traditie houdt al 50 jaar stand*. RTV Utrecht, 29-10-2019. <https://www.rtvutrecht.nl/nieuws/1981809/museum-militaire-traditie-houdt-al-50-jaar-stand.html>
- 68 Bezoekerscijfer 2012, Somers, blz. 430.
- 69 Bezoekerscijfer 2012, Somers, blz. 375.
- 70 Voorheen: Stoottroepenmuseum, <https://www.hcrspb.nl/> Bezoekerscijfer 2012, Somers, blz. 376.
- 71 Bezoekerscijfer 2012, Somers, blz. 411.
- 72 Jaarverslag Joods Cultureel Kwartier 2019.
- 73 15 jaar Nationaal Onderduikmuseum (NOM). NOM, Aalten, 2019; <https://web.archive.org/web/20211006080902/https://nationaalonderduikmuseum.nl/nationaal-onderduikmuseum-15-jaar/>

- 74 Bezoekerscijfers Zeeuwse musea 2015-2019. Erfgoed Zeeland, 2020.
- 75 Stichting Educatief W.O. II Centrum Medemblik. Jaarverslag 2019.
https://65e1ad53-2910-4995-9b0d-d45f1e14e3ed.filesusr.com/ugd/fdb6a5_1a3e23cda42d439280ca8b93f45c4d14.docx?dn=Verslag%20van%20het%20bestuur%202019.docx
- 76 Opgave Ties Groenewold, Oorlogsmuseum Middelstum, 06-10-2021.
- 77 Opgave Oorlogsmuseum Niemandsland; <https://www.museumniemandsland.nl/museum/wie-zijn-wij/>
- 78 Bezoekerscijfer 2012, Somers, blz. 425.
- 79 Recordaantal bezoekers Oorlogsmuseum Overloon. Peel en Maas, Venray, 02-01-2020.
<https://www.peelenmaasvenray.nl/nieuws/algemeen/77878/recordaantal-bezoekers-oorlogsmuseum-overloon>
- 80 Bezoekerscijfers Zeeuwse musea 2015-2019. Erfgoed Zeeland, 2020.
- 81 Bezoekerscijfers Zeeuwse musea 2015-2019. Erfgoed Zeeland, 2020.
- 82 Frank Balkenende. MuZEEum is dit jaar topscorer onder de Zeeuwse musea. PZC, Middelburg, 27-12-2019.
<https://www.pzc.nl/zeeuws-nieuws/muzeum-is-dit-jaar-topscoer-onder-de-zeeuwse-musea-ac18ce50/>
- 83 Bezoekerscijfer 2012, Somers, blz. 424-425.
- 84 Bezoekerscijfer 2012, Somers, blz. 403-404.
- 85 Bezoekerscijfer 2012, Somers, blz. 430-431.
- 86 Bezoekerscijfer 2012, Somers, blz. 371.
- 87 Bezoekerscijfer 2012, Somers, blz. 380.
- 88 Recordaantal bezoekers voor Verzetsmuseum. Het Parool, Amsterdam, 02-01-2020.
<https://www.parool.nl/nieuws/recordaantal-bezoekers-voor-verzetsmuseum~b16176c8/>
- 89 Bezoekerscijfer 2012, Somers, blz. 400.
- 90 Stichting Het Nederlands Vestingmuseum Jaarbericht 2019, blz. 12. <https://www.vestingmuseum.nl/wp-content/uploads/2021/05/Jaarbericht-NVM-2019.pdf>
- 91 Anne Nijtmans. Het water staart aan de lippen: Vrijheidsmuseum in Groesbek start steunactie. AD/Nijmegen, Nijmegen, 27-05-2021; <https://www.ad.nl/nijmegen/het-water-staart-aan-de-lippen-vrijheidsmuseum-in-groesbek-start-steunactie~ae26a525/>
- 92 Bezoekerscijfer 2012, Somers, blz. 388.
- 93 Jaarverslag Fries Museum, 2019. <https://www.friesmuseum.nl/over-het-museum/organisatie/missie-visie-en-beleid/jaarverslag-2019>
- 94 Stichting Collectie Aviodrome te 's-Hertogenbosch Rapport inzake jaarstukken 2019, blz. 11.
<https://www.aviodrome.nl/wp-content/uploads/2020/05/Jaarrekening-2019-Stichting-Collectie-Aviadrome-2019-DEF-incl.-jaarverslag.pdf>
- 95 Opgave Maritiem Museum, gezien 07-10-2021, <https://www.maritiemmuseum.nl/facts-figures>
- 96 Museon. Jaarverslag 2019. Blz. 5. <https://www.museon.nl/files/2020-05/jaarverslag2019-museon-website.pdf>
- 97 Jaarverslag Museum Rotterdam 2020; https://s3-eu-west-1.amazonaws.com/assets.museumrotterdam.nl/bestanden/Clickable-museum_rotterdam_extern_jaarverslag_DEF-online.pdf?mtime=20200611172537
- 98 Museum Vlaardingen Jaarverslag 2019, blz. 5;
https://www.museumvlaardingen.nl/Portals/0/adam/Content/Q0RdXSTUEkyDv-d5kfgjDg/Text/JAARVERSLAG_2019.pdf
- 99 Persbericht Rijksmuseum, 19-12-2019, <https://www.rijksmuseum.nl/nl/pers/persberichten/rijksmuseum-verwelkomt-meer-publiek-dan-ooit>
- 100 Het Scheepvaart National Maritimemuseum. Jaarverslag 2019, blz. 11;
<https://www.hetscheepvaartmuseum.nl/sites/default/files/2020-05/jaarverslag%202019%20online%20low%20res.pdf>
- 101 Bezoekerscijfers Zeeuwse musea 2015-2019. Erfgoed Zeeland, 2020.
Frank Balkenende. MuZEEum is dit jaar topscorer onder de Zeeuwse musea. PZC, Middelburg, 27-12-2019.